

hogyan az auschwitz-i jegyzőkönyvek, amelyeket a Tanács tagjai – megbocsáthatatlan késedelemmel, de – átnyújtottak Horthynak, befolyásolták döntését. A Krausz Miklós által 1944. június 19-én Svájcba kiküldött példány, amelyre válasz jött a pápától, Roosevelt elnöktől és a svéd királytól, legalább olyan fontos tényező volt. Ezek a reagálások sokkal nagyobb súllyal estek latba Horthy döntésénél.

A budapesti Mentőbizottság: a Kasztner-vonal

A Mentőbizottság (Vaadat ha'Ezra ve'ha'Hatzalah) – a Vaada – budapesti szervezete 1943 januárjában jött létre. Tevékenységének közép-pontjában a német megszállásig a szomszédos országok üldözött zsidóinak megsegítése állt (lásd a 3. fejezetet). Szoros kapcsolatot tartott fenn a pozsonyi Mentőbizottsággal (Pracovná Skupina), a pozsonyi Zsidó Tanács keretei között működő illegális testülettel, és a lengyel földalatti mozgalmak több zsidó vezetőjével, valamint különböző palesztinai, törökországi és svájci zsidó szervezetek képviselőivel. A náci megszállta Európa zsidóságának felszámolásával foglalkozó dokumentumokat, szemtanúk beszámolóit, jelentéseket, memorandumokat cserélt és terjesztett. Közreműködött lengyel, szlovák és más nemzetiségű zsidó menekültek Magyarországra való átcsempészésében, és a menekülteknek élelmet, szállást adott, hamis papírokkal látta el őket. Magyarország haladó erőivel együtt felhasználta befolyását a magyar zsidók, köztük a munkaszolgálatot teljesítők sorsának könnyítésére. Ezenkívül kiterjedt hírközlő és futárhálózatot tartott fenn, többek között egyes német és magyar hírszerzők szolgálatait is igénybe vette.

A Mentőbizottság a külföldi zsidó szervezetekhez, valamint a különböző német és a magyar hírszerzőkhöz fűződő kapcsolatain keresztül a legjobban informáltak közé tartozott Budapesten. Tudomást szerzett a végleges megoldás programjának részleteiről és a belföldi és a nemzetközi politikai és katonai helyzet bonyodalmairól is. A nagy zsidó szervezetek isztambuli és svájci képviselőit folyamatosan tájékoztatta a fasiszták megszállta Európában történt minden fejleményről. Rendszeres jelentéseinek címzettjei voltak többek között a Jewish Agency isztambuli vezetői, Saly Mayer a Jointtól, és a Haluctól Nathan Schwalb Svájcban.³⁵

Jólétesültségük folytán a budapesti Mentőbizottság vezetőit a német megszállás egyáltalán nem érte váratlanul. Már öt nappal korábban felhívta rá a figyelmüket Josef Winninger, egy áttért zsidó, aki a budapesti Német Katonai Hírszerző Szolgálatnak (Abwehr) dolgozott.³⁶

1944 elején a Vaada vezetősége a következőkből állt: Komoly Ottó (elnök), Kasztner Rezső (ügyvezető), Weiss Dov (titkár), Fränkel